

Diagnostika zrakové a sluchové percepce

percepce

= vnímání, patří mezi poznávací procesy

- zprostředkovává informace o vnitřním i vnějším světě

smyslové poznávání

- aktivním odrazem skutečnosti, na kterém se podílejí ještě další psychické procesy

- podstata spočívá ve smyslových ve smyslových datech jedné kvality a následně v jejich integraci

- při poruše integrace smyslových vjemů → vnímání nepřesné (také vliv na kvalitu také city, paměť, motivace,...)

- smyslové a další procesy se navzájem ovlivňují a prolínají → překrývání diagnostických úkolů

- kvalita smyslového vnímání → vliv na vývoj motoriky, řeči, myšlení

zraková percepce

novorozenec - se rodí s vyvinutým orgánem zraku – vnímá předměty v jeho zorném poli do vzdálenosti cca.30cm

- od 2.týdne – sleduje lidský obličej, od 8.týdne – sleduje pohybující se předmět nepřecházející středovou čáru

kojenec

- 3.m. – ohmatává si ruce a sleduje jejich pohyb, 4.-5.m. – sleduje pohyblivý předmět neomezený středovou čarou

- 4.-8.m. – zrakové vnímání ovlivněno pokrokem v pohybovém vývoji

- po 6.m. – dovede vnímat prostorově, dosáhne na hračku

batole

- diferencuje předměty podle tvaru a barvy, rozeznává známé objekty i ve formě symbolů na obrázku

předškolní věk

- zrakové vnímání je globální, dítě nevnímá celek jako souhrn detailů, ale upoutávají jej nápadné vlastnosti (barva) nebo podněty, které mohou uspokojit momentální potřeby

- s vývojem myšlení → rozvoj zrakové diferenciaci (analýza, syntéza)

mladší školní věk

- rozvoj zrakového vnímání má význam pro počáteční vyučování

- větší diferenciaci → citlivější diferenciaci celku na části

- dítě se učí plánovat vnímání → rozvoj pozorovací schopnosti

- rozvoj zrakového vnímání + jemné motoriky → zlepšení vizuomotorické koordinace

oblasti zrakové percepce :

1.)vnímání figura-pozadí

- zvládnutí předpokladem úspěšnosti ve výuce

- dítě musí mezi mnoha podněty téhož druhu jeden určitý vybrat a udržet ho v centru pozornosti

diagnostika a cvičení :

- vnímání změn v oblečení panenky, změn na obrázku
- poznání části určitého obrázku
- rozlišování dvou a více na sobě nakreslených objektů
- sledování určité linie mezi ostatními (tužkou)
- orientace v bludišti
- obkreslování přes sebe nakreslených geometrických tvarů

projevy nezvládnutí :

- nepozornost, dezorientovanost chování
- dítě věnuje pozornost jednomu objektu, ale má obtíže se od druhého odpoutat
- pracuje nepořádně, neumí řešit známé úkoly, obtíže ve čtení, technickém kreslení, geometrii, orientaci na mapě

2.) konstanta vnímání

- trvalé vnímání předmětu při různých podmínkách, v různých polohách

- vývoj od 3.m., ale dlouhý a pomalý, souvisí s vnímáním trvalého objektu

diagnostika cvičení :

- vyhledávání předmětů podle tvarů, bez ohledu na barvu a velikost (pampelišku mezi květinami)
- vyhledávání předmětů podle velikosti (všechny velké trojúhelníky)
- třídění předmětů podle barvy
- kombinace rozlišování podle barvy, tvaru a velikosti (tvoř skupinu malých modrých kruhů)
- označení tvaru, který se liší od ostatních
- označení dvou stejných tvarů

- zvládnutí předpokladem pro nácvik čtení a počítání

projevy nezvládnutí :

- dítě nepoznává naučené písmeno, číslici, neuvědomuje si tvar v jiné situaci, v jiných souvislostech

3.) vnímání polohy v prostoru

- umožňuje dítěti rozlišovat tvary písmen a číslic

- obtíže často spojeny s poruchou lateralizace a s poruchou vnímání tělového schématu

postupné poznávání předmětů odlišujících se polohou v prostoru :

- jeden otočený předmět mezi pěti jinými
- označuje tvary, které se liší otáčením podle horizontální osy (nahore-dole)
- označuje tvary, které se liší otáčením podle vertikální osy (zrcadlově obrácené)
- rozlišuje písmena b-d, M-W, číslice 6-9, skupiny písmen

- v této oblasti většina dětí na začátku 1.ročníku bez potíží

4.) vnímání vztahů v prostoru

- dítě by mělo již zvládat vnímání polohy v prostoru a rozlišování figura-pozadí

diagnostika a cvičení :

- ukaž na obrázku, kde je nahoře, dole, co je před..., co je vedle ...
- navlékání korálků podle předlohy (pravidelné střídání tří až pěti barev)
- pokládání předmětů podle pokynů (polož zelenou kostku vpravo od žluté)
- skládání barvených prvků podle předlohy
- obkreslování teček podle osy souměrnosti
- zrakové rozlišování : tam-tma-mat

5.) vizuálně řečové schopnosti

diagnostika cvičení :

- hledej stejné jméno MILKA mezi různými slovy
- vysvětli, co je MILKA
- přiřazování dvou různě napsaných stejných názvů : POŠTA, pošta
- poznávání piktogramů, odhad jejich významu

6.) zraková paměť

- využití při výuce čtení a gramatiky, globální metoda čtení založená na základě zapamatování si grafické podoby a spojení s obsahem

- u školních dětí využití při obtížích v gramatice

- použití zrakové paměti jako pomůcky při psaní

- u dětí předškolního věku poměrně dobře rozvinutá

sluchová percepce

- sluchové vnímání = schopnost přijímat, rozlišovat a interpretovat zvuky různé kvality (řečové i neřečové)

- vývoj již v prenatálním období, plod vnímá sluchové podněty zhruba od 5.m.

novorozenec

- sluchový analyzátor ihned zpracovává sluchové podněty, později reaguje na hlas matky

kojenec – větší diferenciaci, rozezná hlas i když nevidí

batole – naslouchání řeči, přesnější vnímání a rozlišování zvukových podnětů

předškolní věk

- významný rozvoj sluchové analýzy a syntézy, dělí slova na slabiky s pomocí tleskání, předškolák pozná první a později poslední hlásku ve slově, umí rozlišit, zda jsou dvě slova stejná či nikoliv

školní věk

- sluchové vnímání cíleně rozvíjeno → podmiňuje úspěšnost nácviku čtení a psaní
- rozkládání a skládání slov a hlásek

oblasti sluchové percepce :

1.) vnímání a rozlišování zvuků neřečových (tj. zvuků z přírodního a společenského prostředí)

- starší a snazší než zpracování řeči

diagnostika a cvičení :

- poznávání předmětů podle zvuku bez zrakové kontroly (cinkání klíčů, nalévání vody)
- poznávání zvuků z přírody i prostředí (hlasy zvířat)
- poznávání písní podle melodie
- rozlišování tónů podle výšky
- rozlišování zvuků rozdílné kvality
- lokalizace zvuků v prostoru – se zavřenýma očima dítě rozlišuje, odkud přichází zvuk

2.) rozlišování figura-pozadí

- zvuky řečové i neřečové, dovednost zaměřit se na určitý zvuk a ostatní vnímat jen periferně
- souvisí se soustředěním, dovedností přesunout pozornost z jednoho objektu na druhý
- dítě má pozorně poslouchat výklad učitelky, vnímat pokyny rodičů a nevěnovat pozornost ostatnímu → většinou naopak, dítě v hlučném prostředí, mnoho příkazů → přestává vnímat sluchové podněty

diagnostika a cvičení:

- poznat štěkot psa ve zvukovém záznamu
- poznat určitý hlas v rozhovoru (mužský, ženský)
- reagovat na slovo v plynulé řeči

3.) rozlišování prvků lidské řeči

věta, slovo

- slovo – základní jednotka obsahové stránky řeči, nositelem významu, v dětské řeči též funkce věty
- předškolní věk – dítě chápe, že věta se skládá ze slov, použití slov označujících konkrétní předměty nebo činnosti

cvičení :

- určování počtu slov ve vyslovené větě (Auto houká. ____ ____ .)
- rozlišování délky slov

slabika – základní jednotkou řeči, analyticko-syntetická metoda čtení

cvičení

- dělení slov na slabiky v říkadlech, písničkách, vytleskávání slabik
 - grafické znázorňování slabik
- vhodné osvojit si rytmické říkanky v období batolete

hláska – pro děti předškolního věku abstrakce (pokud to není smysluplný zvuk jako zzzz...)

• poznání hlásky ve slově

diagnostika a cvičení:

- slyšíš hlásku K ve slově Karel, pokoj
 - říkej, jakou hláskou začíná (končí) slovo zima, les
 - říkej slova, která začínají hláskou S
- pro zjištění . Obrázková zkouška sluchového vnímání pro předškolní věk

• sluchová diferenciac hlásek

diagnostika a cvičení :

- urči, zda jsou slova stejná či ne – s použitím umělých slov (dynt-dint)
- s použitím smysluplných slov (kos-nos)
- urči, zda jsou tvary stejné (pro 2.r.) např. proudy-proudí, dráha-drahá
- který tvar je správný (konývka-konívka, motýl-motyl)

nezvládnutí sluchové diferenciacie :

- obtíže při osvojování gramatiky ve vyšších ročnících

- **sluchová analýza a syntéza**

- součástí zkoušek při diagnostice specifických poruch učení

- **fonemické uvědomění**

- předpokladem pro zvládnutí čtení a psaní

- uvědomění si hlásek ve slově, jejich rozlišení a vzájemné postavení

- širší než pojem sluchová percepce

- **sluchová paměť**

- podíl na všech zkouškách sluchové percepce

nezvládnutí sluchové paměti :

- problémy v diktátech, pětiminutovkách a dalších cvičeních